

Ons pedagogisch klimaat

Voorelkaar!

Richtlijnen als preventieve werking
voor het welbevinden van
leerlingen, leerkrachten en ouders.

1. Inleiding

Op de Dorpsschool is iedereen welkom, die de uitgangspunten van de school respecteert. Wij streven er op school bewust naar een ontmoetingsplaats voor iedereen te zijn. Een ontmoetingsplaats waar kinderen, ouders en medewerkers zich veilig en gerespecteerd voelen. De kinderen leren er van jongs af aan op een goede manier met anderen om te gaan. Ze ontwikkelen op deze wijze respect en weerbaarheid, positieve eigenschappen om zich te kunnen handhaven in onze veelzijdige samenleving.

Daarom hebben we op De Dorpsschool afgesproken, dat alle bij de school betrokkenen zich houden aan de richtlijnen van 'Voorelkaar'. Hierin is te lezen wat leerlingen en ouders van de school kunnen verwachten en wat de school van leerlingen en ouders verwacht.

Ons pedagogisch klimaat maken we immers samen en voor elkaar!

Team De Dorpsschool
April 2018

2. Leef-afspraken

Onze school biedt een uitdagende omgeving met duidelijke leef-afspraken. Het naleven van afspraken bevordert het respect voor de ander en het rekening houden met elkaar. Wij durven elkaar ook aan te spreken op de naleving van onze afspraken.

Onze leef-afspraken zijn:

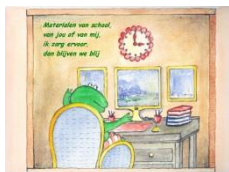
- Voor groot en klein wil ik aardig zijn.
- Materialen van school, van jou of van mij, ik zorg ervoor, dan blijven we blij.
- Rennen doe ik op het schoolplein, binnen moet ik rustig zijn.
- Opruimen, netjes en schoon, dat vind ik heel gewoon.

Deze leef-afspraken hangen zichtbaar in iedere groep.

Voor groot en klein wil ik aardig zijn.

We stimuleren de communicatie tussen kinderen. Wanneer je een probleem met iemand hebt, praat je met hem of haar. Met elkaar praten maakt het probleem meestal kleiner. Wanneer het moeilijk gaat, mag natuurlijk de hulp worden ingeroepen van de juf of meester. Hierbij hoort natuurlijk ook het leren praten over gevoelens. Door je aan de afspraak te houden, kan er prettig gewerkt worden, waarbij niemand gekwetst wordt.

Materialen van school, van jou of van mij, ik zorg ervoor, dan blijven we blij.

Iedereen draagt de verantwoordelijkheid voor het zuinig en netjes omgaan met spullen van een ander.

Rennen doe ik op het schoolplein, binnen moet ik rustig zijn.

We verwachten dat de kinderen wandelen (in plaats van rennen) door de gang. Wanneer een groep door de school wandelt is het stil of in elk geval heel rustig. De kinderen blijven van elkaar af, met uitzondering van 'een hand geven' in de jongere groepen uiteraard. Speels stoeien en spelletjes waarbij er fysiek contact is, zoals bijvoorbeeld tikkertje, worden toegestaan mits het oké is voor de betrokken kinderen zelf. We verwachten dat de kinderen veilig en op een prettige manier samen spelen.

Opruimen, netjes en schoon, dat vind ik heel gewoon.

Het leert en werkt heel prettig in een schone omgeving. Daar willen we samen met de kinderen voor zorgen. In het lokaal, in de gangen en op het schoolplein. Jassen aan de kapstok. Je tafeltje leeg en netjes als je 's middags naar huis gaat. Handschoenen, (gym)tassen, sjaals, brieven en dergelijke mee naar huis.

3. Respectvol begroeten en ontmoeten

Uw kind komt op school en de leerkracht en uw kind begroeten elkaar. Ze kijken elkaar aan, wensen elkaar goedemorgen en geven elkaar een hand, omdat we het belangrijk vinden om kinderen persoonlijk te begroeten.

De leerkrachten geven bij binnenkomst alleen de kinderen een hand en niet de ouders. De aandacht gaat dus uit naar uw kind. Door elkaar aan te kijken en een hand te geven maken we even persoonlijk contact.

Handen geven is niet zomaar een gewoonte- of beleefdheidsgebaar. Hierin komt die persoonlijke relatie naar voren die er bestaat/ontstaat tussen de leerkracht en het kind. Het is bovendien een moment, waarop je iets aan de ander kwijt kunt zoals een vraag of een mededeling. Ook een moment voor een schouderklopje, een aansporing of misschien een knipoog als je toch al oog in oog staat.

Op De Dorpsschool mag ieder kind zichzelf zijn. Het omgaan met verschillen is ook wat we de kinderen willen leren. Discriminerende en/of kwetsende opmerkingen, of die nu gaan over kleur haar, haardacht, uiterlijk, leerresultaten, kleding, geloof, huidskleur of wat er nog maar meer te bedenken is, worden niet geaccepteerd.

Beleefd zijn en respect hebben voor elkaar zijn belangrijke zaken én liggen dicht bij elkaar. We verwachten van leerlingen dat zij voor prettig, vriendelijk en aangenaam gedrag/ taalgebruik kiezen in de klas en op school. Wij vinden het belangrijk dat de kinderen 'spreken met twee woorden' en wanneer ze iets niet verstaan reageren met bijvoorbeeld: "Wat zegt u?" of "Wat zei je?".

4. Een goed pedagogisch klimaat

Een goed pedagogisch klimaat kenmerkt zich door het feit dat kinderen zich geaccepteerd en prettig voelen in de klas.

De leerkrachten van onze school zorgen voor een veilig en ondersteunend pedagogisch klimaat door:

- Zorgvuldig te zijn in hun taalgebruik.
- Het respect tussen kinderen onderling te bevorderen; o.a. door het gebruik van coöperatieve werkvormen.
- Een prettige sfeer te creëren in de klas door ruimte te laten voor ontspanning, zoals grapjes.
- Het zelfvertrouwen van kinderen te ondersteunen door het geven van positieve feedback;
- Beschikbaar te zijn bij problemen: even met de leerkracht 'banken' (samen op de bank praten).
- Positieve verwachtingen uit te spreken: "Ik weet zeker dat jij dat kunt".
- Op schoolniveau en op groepsniveau afgesproken regels te hanteren; op groepsniveau worden deze samen met de leerlingen gemaakt.

De leerkrachten van onze school zorgen voor een stimulerend en uitdagend pedagogisch klimaat door :

- Het creëren van een uitdagende leeromgeving in een ordelijk en opgeruimd lokaal.
- De zelfstandigheid van kinderen te stimuleren; o.a. het gebruik van taakbrieven.
- De verantwoordelijkheid van kinderen te stimuleren.

5. Wanneer het niet goed gaat

Consequent gedrag van de leerkracht zorgt ervoor dat de leerlingen weten waar ze aan toe zijn. Het geeft de kinderen zekerheid, veiligheid en rust. Dat betekent dat we duidelijk en gestructureerd dienen te handelen.

5.1 Luister- en werkhouding

Om een goede luister- en werkhouding te stimuleren gebruiken wij het waarschuwingen-systeem:

- ✓ Wanneer een leerling door zijn¹ gedrag het onderwijsproces van andere leerlingen belemmert, krijgt hij een waarschuwing.
- ✓ Bij de derde waarschuwing gaat de leerling in een andere groep verder werken met meegegeven werk tot aan de eerstvolgende pauze.
- ✓ Het werken in een andere groep is geen straf, maar een aanpak om het onderwijsproces van de andere leerlingen te beschermen. De waarschuwingen worden gegeven zonder negatieve lichaamstaal en/of woorden.
- ✓ In de pauze of einde schooltijd heeft de leerkracht een reflectief gesprek met de leerling. Dit wordt afgesloten met de afspraak voor welke luister- en werkhouding de leerling in de les gaat kiezen.
- ✓ Aansluitend of de volgende dag is er een terugkoppeling naar de groep. Daarmee laten we als leerkracht zien dat we iets aan deze luister- en werkhouding doen en heeft het een voorbeeldfunctie voor de andere kinderen.
- ✓ Wanneer het na twee herhalingen niet lukt om voor een andere luister- en werkhouding te kiezen, vindt er een gesprek plaats met de ouders erbij.

5.2 Grensoverschrijdend gedrag

Een fout kan iedereen maken. Van fouten kun je (veel) leren. Soms laat een kind echter grensoverschrijdend gedrag zien.

Wij definiëren grensoverschrijdend gedrag als volgt:

Gedrag waardoor de veiligheid en het gevoel van veiligheid binnen de schoolomgeving wordt aangetast.

Kenmerken van grensoverschrijdend gedrag:

- Verbale agressie: grof en kwetsend taalgebruik naar medeleerlingen en/of personeelsleden. Hiertoe worden ook discriminerende en/of seksueel getinte opmerkingen gerekend.
- Fysieke agressie: zoals slaan, schoppen, bijten en bespugen van medeleerlingen en/of personeelsleden. Ook het gooien van spullen naar personen wordt hiertoe gerekend.
- Het moedwillig verstoren van de orde binnen of buiten de groep.
- Het moedwillig vernielen van materiaal.
- Weglopen buiten de invloedssfeer van de school.

Dan is er meer nodig om te zorgen dat weer duidelijk is hoe wij het gedrag graag zien op De Dorpsschool.

¹ Omwille van de leesbaarheid is steeds 'hij' gebruikt in de tekst. Waar 'hij' staat kan uiteraard ook 'zij' worden gelezen.

Zelfreflectie vinden we een belangrijke vaardigheid. Door terug te kijken op je eigen gedrag en erover na te denken leer je. Daarvoor gebruiken wij het NADENK-formulier.

Het NADENK-formulier/OEPS-blad

Op school hanteren wij de volgende basisafspraken: Voor groot en klein wil ik aardig zijn.

- Aan het begin van ieder schooljaar wordt deze regel besproken in de klas en stelt de leerkracht, samen met de kinderen, de klassenafspraken op. Zowel het NADENK-formulier als de klassenafspraken worden zichtbaar in de klas opgehangen.
- Wanneer de basisafpraak (na waarschuwing) toch wordt overtreden met grensoverschrijdend gedrag, vult de leerling het NADENK-formulier in, in de klas bij de leerkracht die het formulier heeft uitgedeeld. Het kan zijn dat het nodig is de leerling even te laten 'afkoelen' buiten de klas, voordat hij het formulier krijgt om in te vullen.
- De leerling schrijft op wat er gebeurd is, hoe hij dit had kunnen voorkomen en wat hij ervan geleerd heeft. Een soort opstel om na te denken over het eigen gedrag. Voor de groepen 1-2 is er een OEPS-blad met het OEPS-symbool. Op de achterkant beschrijft de leerkracht kort het voorval.
- Het NADENK-formulier of OEPS-blad wordt (na)besproken met het kind (evt. na schooltijd). Het NADENK-formulier wordt door de leerling ondertekend. De symbolische waarde van de ondertekening wordt toegelicht.
- De leerkracht geeft een terugkoppeling van het gesprek aan de groep. Door de terugkoppeling aan de groep laten wij zien dat wij iets doen aan grensoverschrijdend gedrag en heeft het een voorbeeldfunctie voor de andere leerlingen. Er zal benadrukt worden dat alle kinderen zich veilig moeten voelen op school.
- De ouders van de leerling worden hiervan, telefonisch of per email, nog dezelfde dag op de hoogte gesteld en een aantekening wordt in Parnassys geplaatst.
- De leerling krijgt een kopie van het NADENK-formulier / OEPS-blad mee naar huis.
- Dagelijks, op een afgesproken tijdstip, vindt er overleg plaats tussen leerling en leerkracht of er merkbare verbeteringen zijn.

De NADENK-formulieren/OEPS-bladen worden door de leerkracht het hele schooljaar bewaard. Zo kan het gedrag van de leerling goed gevolgd worden en kunnen wij nog eens terugkomen op het gedrag van dezelfde aard. Aan het eind van het schooljaar vernietigt de leerkracht de ingevulde NADENK-formulieren/OEPS-bladen, zodat iedereen weer met een schone lei kan beginnen.

NADENK-formulieren/OEPS-bladen worden alleen uitgedeeld door leerkrachten, niet door andere medewerkers. De andere medewerkers doen hun verhaal over een leerling met grensoverschrijdend gedrag bij de betreffende leerkracht.

Het NADENK-formulier grensoverschrijdend gedrag wordt gescand en binnen ParnasSys opgenomen in het dossier van het bewuste kind.

NB. Voor kinderen met een specifieke sociaal-emotionele ondersteuningsbehoefte heeft het NADENK-formulier soms niet het gewenste effect. Voor hen wordt dan afgeweken van het NADENK-formulier en gelden er andere afspraken. De reden van afwijken wordt aan de groep uitgelegd.

Interne HGPD (Handelings Gerichte Proces Diagnostiek)

Wanneer voor de derde keer een NADENK-formulier/OEPS-blad mee naar huis gaat, worden ouders/verzorgers standaard uitgenodigd voor een gesprek met de leerkracht. Tijdens dit gesprek wordt het traject van de interne HGPD gestart.

De directeur wordt over leerlingen die in de interne HGPD besproken worden geïnformeerd tijdens het maandelijkse werkoverleg met de intern begeleider.

5.3 Pestgedrag

We spreken van pestgedrag als het slachtoffer zich ongelukkig voelt omdat hij stelselmatig geconfronteerd wordt met vervelend of agressief gedrag of buitengesloten wordt van de sociale groep. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie. Bij echt pestgedrag zien we ook altijd een vaste rolverdeling terug bij de betrokkenen. De belangrijkste eigenschappen van pestgedrag zijn dus het bedreigende, het systematische en het rolvaste karakter. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aanpakken. Met pestgedrag gaan we op dezelfde manier om als met grensoverschrijdend gedrag.

We bewaken samen met de leerlingen de grens tussen 'ja' en 'nee' door een sfeer te scheppen waarin 'stop' zeggen en hulp inschakelen van de groepsleerkracht normaal is. We nemen duidelijk stelling tegen pestgedrag.

De groepsleerkracht neemt de volgende maatregelen om pestgedrag te voorkomen:

- ❖ Hij bespreekt aan het begin van het schooljaar met de leerlingen de afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt benoemd en besproken in alle groepen van de school. Er worden samen groepsafspraken om pesten te voorkomen gemaakt en vastgesteld. Alle leerlingen zijn verantwoordelijk voor een goede sfeer in en buiten de groep. Het inschakelen van de leerkracht wordt niet opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroepen brengen we kinderen dit al bij.

*Als iemand je hindert dan zeg je: "(Naam van het kind) stop daarmee, ik heb er last van!"
Als je vindt dat jijzelf of een ander kind in de groep gepest wordt, dan vertel je dat aan de leerkracht en je ouders. Dat is dan geen klikken!!! Je deelt het met anderen.*

Deze afspraken gelden op school.

Iedere melding van pestgedrag wordt serieus genomen en geverifieerd.

- ❖ Als er aanleiding toe is, besteedt de leerkracht nogmaals expliciet aandacht aan pestgedrag in een klassikaal gesprek.
- ❖ Hij spreekt leerlingen aan op hun gedrag.
- ❖ Hij geeft de leerlingen mogelijkheden om (anoniem, bijvoorbeeld via een 'brievenbus') pestgedrag te melden.
- ❖ Hij staat ook open voor meldingen van ouders.

Na melding of signalering van pesten

De leerkracht ziet dat een leerling wordt gepest, hoort dit van de leerling zelf, van ouders of medeleerlingen komen dit melden.

De methode die wij hanteren bij het oplossen van pestproblemen werkt vanuit een niet-straffend model en is juist daarom zeer effectief. Zowel het kind dat gepest wordt als het kind dat pest krijgen de gelegenheid te vertellen wat er is gebeurd, wat hiervan mogelijk de oorzaak kan zijn. Zelfreflectie vinden we een zeer belangrijke vaardigheid. Door terug te kijken op je eigen gedrag en erover na te denken leer je. Daarvoor gebruiken wij het NADENK-formulier/OEPS-blad.

Het NADENK-formulier/OEPS-blad

- Wanneer de basisafpraak (na waarschuwing) toch wordt overtreden met pestgedrag, heeft de leerkracht een afzonderlijk gesprek met de leerling die pest (de pester) en de leerling die gepest wordt (de gepeste). Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage II.
- Daarna heeft de leerkracht een gezamenlijk gesprek met de pester en de gepeste. Het probleem wordt duidelijk en helder geformuleerd. In overleg met beide partijen worden concrete afspraken gemaakt om pestgedrag tegen te gaan/ te stoppen. De gepeste geeft aan welk gedrag van de ander niet op prijs wordt gesteld. De pester wordt zich ervan bewust het ongewenste gedrag te stoppen door het invullen van het NADENK-formulier in de klas bij de leerkracht die het formulier heeft uitgedeeld. De leerling schrijft op wat er gebeurd is, hoe hij dit had kunnen voorkomen en wat hij ervan geleerd heeft. Een soort opstel om na te denken over het eigen gedrag. Wanneer beide hebben gepest, vullen beide het NADENK-formulier in. Voor de groepen 1-2 is er het OEPS-blad met het OEPS-symbool. Op de achterkant beschrijft de leerkracht kort het voorval.
- Het NADENK-formulier/OEPS-blad wordt (na)besproken met het kind (evt. na schooltijd).
- De leerkracht geeft een terugkoppeling van het gesprek aan de groep. Door de terugkoppeling aan de groep laten wij zien dat wij iets doen aan pestgedrag en het heeft een voorbeeldfunctie voor de andere leerlingen. Dit is belangrijk in verband met de het herstellen van de groepssfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groepslid heeft. Er zal benadrukt worden dat alle kinderen zich veilig moeten voelen op school. Het melden van pesten is geen klikken. Angst om zaken te melden zal moeten worden weggenomen.
- De leerling krijgt een kopie van het NADENK-formulier/OEPS-blad mee naar huis.
- De ouders van de leerling worden, telefonisch of per email, nog dezelfde dag op de hoogte gesteld.
- De leerkracht stelt team op de hoogte via een emailtje.
- De leerkracht observeert de periode erna nauwkeurig. Dagelijks, vindt er overleg plaats tussen leerling en leerkracht of er merkbare verbeteringen zijn.
- Binnen één week vindt eerste evaluatie plaats. Gesprek met pester en gepeste (leerkracht kan zelf inschatten wat het beste is: gezamenlijk of afzonderlijk). Is het gelukt om de afspraken na te komen?
Zo ja: dan de afspraken handhaven/bijstellen en een volgend gesprek over twee weken.
Zo nee: de pester vult voor de tweede keer het NADENK-formulier/OEPS-blad in.
Team wordt hiervan op de hoogte gebracht.
De leerkracht communiceert bevindingen met de ouders.

De NADENK-formulieren/OEPS-bladen worden door de leerkracht het hele schooljaar bewaard. Zo kan het gedrag van de leerling goed gevolgd worden en kunnen wij nog eens terugkomen op het gedrag van dezelfde aard. Aan het eind van het schooljaar vernietigt de leerkracht de ingevulde NADENK-formulieren/OEPS-bladen, zodat iedereen weer met een schone lei kan beginnen.

NADENK-formulieren/OEPS-bladen worden alleen uitgedeeld door leerkrachten, niet door andere medewerkers. De andere medewerkers doen hun verhaal over een leerling met pestgedrag bij de betreffende leerkracht.

Het NADENK-formulier grensoverschrijdend gedrag wordt gescand en binnen ParnasSys opgenomen in het dossier van het bewuste kind.

Interne HGPD

Wanneer voor de derde keer een NADENK-formulier/OEPS-blad mee naar huis gaat, worden ouders/verzorgers standaard uitgenodigd voor een gesprek met de leerkracht. Tijdens dit gesprek wordt het traject van de interne HGPD gestart.

Eventueel kan er besloten worden om alle ouders uit de groep uit te nodigen voor een gesprek over het pestprobleem in de groep. Dit met name als er sprake is van een grote zwiigende groep onder de klasgenoten die niet op het pestgedrag reageert of durft te reageren.

Dit gesprek wordt geleid door een directielid of intern begeleider. De leerkracht(en) van de groep is (zijn) op deze avond aanwezig.

Doel: informatieverstrekking en wat kunnen ouders doen om het gedrag te beïnvloeden? Er zal ook gestimuleerd worden dat ouders onderling contact zoeken.

De directeur wordt over leerlingen die in de interne HGPD besproken worden geïnformeerd tijdens het maandelijkse werkoverleg met de intern begeleider.

N.B.

Voor 4.1, 4.2 en 4.3 geldt dat het kan voorkomen dat we u direct bellen voor een gesprek, met name in het geval dat er sprake is van ernstig grensoverschrijdend of pestgedrag, waarbij een NADENK-formulier of OEPS-blad niet passend is. Zie daarvoor H. 6

De directeur kan afwijken van bovengenoemde stappen en kan besluiten een leerling eerder in dit traject de toegang tot de school te weigeren indien de veiligheid van alle aanwezigen niet gewaarborgd kan worden. Er wordt dan gezocht naar een andere passende oplossing. Zie ook H. 7: rol van de schoolleiding.

6. Rol van de vertrouwenspersoon

Een leerling die gepest wordt, kan altijd terecht bij zijn leerkracht. Indien de leerling, om welke reden dan ook, niet met zijn leerkracht over het pesten wil praten, kan hij terecht bij één van de vertrouwenspersonen van De Dorpsschool. De vertrouwenspersoon kan voor de leerling bemiddelen en indien nodig doorverwijzen. De vertrouwenspersoon handelt conform de richtlijnen van dit document. Zie ook bijlage VI.

7. Rol van de schoolleiding

De schoolleiding komt in beeld op het moment dat:

- de problematiek door de leerkracht niet meer alleen afgehandeld kan worden. De problematiek blijkt dermate ingewikkeld dat de leerkracht om hulp vraagt.
- het grensoverschrijdende gedrag niet tot één groep beperkt blijft.

Een leerling misdraagt zich verregaand in de groep of op school en is niet tot rede te brengen door de verantwoordelijke leerkracht.

De volgende maatregelen worden getroffen:

- De leerling wordt ter afkoeling uit de groep verwijderd en bij een niet lesgevende medewerker geplaatst.
- De ouders worden door de directeur gebeld met het verzoek de leerling op te halen. M.a.w. de leerling krijgt voor de rest van de dag een time-out, thuis door te brengen.

Formulier Maatregelen

Met de ouders en de leerling vindt een gesprek na schooltijd plaats. In het gesprek wordt het formulier Maatregelen besproken, ingevuld en ondertekend.

De ouders van de groep worden per email geïnformeerd over het incident en de afgesproken maatregelen.

Dossiervorming

De directeur legt de betrokkenheid vast. Per kind wordt van ieder incident aan dossiervorming gedaan. De relevante documenten worden gearhiveerd: formulier maatregelen, teksten van de leerling, brief/mail aan ouders, enz.

Schorsing / verwijdering

Wanneer de handelingsgerichte aanpak geen blijvende vruchten afwerpt (drie keer een formulier Maatregelen) volgt een schorsing van een dag. Als er ook daarna geen verbetering geconstateerd wordt, krijgt de leerling een langere schorsing, dit in overleg met het bestuur, de leerplichtambtenaar en de onderwijsinspectie.

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het grensoverschrijdende gedrag, liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. Er rest de school niets anders dan schoolverwijdering.

De hierboven weergegeven stappen zijn een algemene leidraad; als een interventie succes heeft, kunnen vervolgstappen achterwege blijven.

Het genoemde traject bij aanhoudend grensoverschrijdend gedrag is geen automatisme; per leerling wordt bekeken welke maatregelen het meest passend zijn.

Voor het beleid Schorsing en verwijdering verwijzen wij naar de schoolgids.

Klachtenregeling

Ouders en leerlingen kunnen klachten hebben over gedragingen, beslissingen – of het uitblijven daarvan – van het schoolbestuur, directie of personeelsleden. Klachten kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de begeleiding van leerlingen, discriminerend gedrag, agressie, seksuele intimidatie, geweld en pesten. In de klachtenregeling is vastgelegd hoe scholen op dergelijke klachten moeten reageren.

Voordat u een klacht bij de klachtencommissie indient, moet u eerst de volgende procedure doorlopen.

- U moet eerst uw klacht met de leerkracht en daarna (eventueel) met de schoolleiding bespreken. Veruit de meeste klachten ten aanzien van de dagelijkse gang van zaken in de school zullen in onderling overleg tussen ouders, leerlingen, personeel en schoolleiding op een passende wijze worden afgehandeld.
- Heeft de vorige stap niet tot een bevredigende oplossing van uw klacht geleid, dan kunt u terecht bij het bestuur van de school. In dat geval dient u contact op te nemen met de bestuurder van Stichting Openbaar Primair Onderwijs Deventer. Ook kunt u terecht bij de externe vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon gaat na of door bemiddeling een oplossing kan worden bereikt. Hij begeleidt de klager desgewenst bij de verdere procedure.
- Indien ook dat vervolgens niet leidt tot het wegnemen van de klacht, dan kunt u tenslotte de klacht voorleggen aan de (landelijke) klachtencommissie, waarbij het bestuur van onze stichting is aangesloten.

Het adres van de klachtencommissie, waar u uiteindelijk terecht kunt luidt:

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs

Postbus 85191,

3508 AD Utrecht

Telefoon: (030) 280 95 90

Email: info@onderwijsgeschillen.nl

Website: www.onderwijsgeschillen.nl

Monitoring veiligheid van leerlingen

Wij zorgen voor een actueel en representatief beeld van de veiligheid op school door:

- Een overzicht van nadenk- /oeps-bladen /maatregelenformulieren. Deze worden geagendeerd voor de groepsbesprekingen met de Intern Begeleider en het werkoverleg met de directeur.
- Jaarlijkse minimaal 1 keer het leerlingvolgsysteem ZIEN in te laten vullen door de leerkrachten en door de leerlingen in de groepen 6 t/m 8.
- Jaarlijks een leerling-enquête te laten invullen over de deelaspecten sfeer, sociale omgang en veiligheid.

Bijlagen

I	Aandachtspunten voor collega's
II	Aandachtspunten voor leerlingen
III	Aandachtspunten voor ouders
IV	Pestgedrag en betrokkenen
V	Leidraad voor een gesprek met gepeste /pester
VI	De vertrouwenspersoon
VII	Links voor bruikbare adressen bij (cyber)pesten
VIII	Het NADENK-formulier (groep 3 t/m 8)
IX	Het OEPS-blad (groep 1-2)

Bijlage I Aandachtspunten voor collega's

Na iedere vakantieperiode worden de speelplaatsafspraken (zie bijlage) met de leerlingen doorgesproken. Door zich aan de afspraken te houden kan er prettig gespeeld worden op de speelplaats: de speelplaats is er voor ons allemaal.

- We zijn als surveillant op tijd aanwezig op de speelplaats.
- We informeren collega's wanneer een (of meerdere) van de hen toegewezen leerlingen niet toegestaan gedrag vertoond heeft (hebben).
- We bespreken de gang van zaken regelmatig in het team-/bouwoverleg.

We bespreken aan het begin van het schooljaar de algemene leef-afspraken op school en de specifieke afspraken in de klas.

Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreken we ons beleid bij pesten.

Samen werken aan goed gedrag: aanpak

We nemen voor iedere leef-afpraak twee weken; introduceren de afspraak met behulp van de afbeelding (kikker).

Na het introduceren van de leef-afspraken is het aan te bevelen om alle gebeurtenissen die plaatsvinden m.b.v. de vier leef-afspraken te bespreken.

Na iedere vakantie en wanneer dit nodig blijkt te zijn worden deze afspraken en regels opnieuw doorgenomen in de groep. We zijn er alert op dat de afspraken nageleefd worden en nemen duidelijk stelling wanneer dit niet gebeurt.

Agressief gedrag van medewerkers, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd. We houden ons aan de afspraken van het beleidsdocument 'Voorelkaar'.

Het optreden in conflictsituaties van kinderen is uitsluitend voorbehouden aan de medewerkers van de school welke op dat moment verantwoordelijk zijn voor de kinderen.

Naar ouders toe:

Alle ouders worden ingelicht op de algemene informatieavond en worden gewezen op het document 'Voorelkaar'.

Ouders wordt gevraagd alert te zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en een verantwoordelijke medewerker in te seinen. Zelfstandig ingrijpen, verbaal agressief/intimiderend dan wel fysiek, door ouders, wordt niet geaccepteerd.

Bijlage II. Aandachtspunten voor leerlingen

Voor groot en klein wil ik aardig zijn betekent:

- Begroeten we een ander gewoon of zeggen gedag.
- Gehoorzamen kinderen aan volwassenen.
- Luisteren wij naar elkaar en geven elkaar de ruimte een boodschap duidelijk te maken.
- Accepteren wij elkaar en mag er verschil zijn tussen mensen.
- Helpen wij elkaar daar waar wij kunnen en waar dat gevraagd wordt.
- Werken en doen wij dingen samen en sluiten niemand buiten.
- gebruiken wij geen schuttingtaal, obscene gebaren, schreeuwen we niet en staan we fysieke agressieve daden ten opzichte van anderen niet toe. (m.u.v. speels stoeien en troostend een arm omslaan)
- Bedreigen wij elkaar niet of lachen elkaar niet uit.
- Bemoeien wij ons niet met een ruzie door partij te kiezen
- Lossen wij ruzies, conflicten en meningsverschillen op door met elkaar in gesprek te gaan.
- Roddelen wij niet over anderen (ook niet via sms, chatten en dergelijke) en praten wij eerlijk en rechtstreeks tot de betrokkene.
- Accepteren wij geen pestgedrag
- Noemen wij elkaar bij de naam en gebruiken geen bijnamen.
- Zorgen we ervoor dat een conflict van/met anderen niet (verder) escaleert.
- Zijn wij zelf verantwoordelijk voor onze daden en kunnen wij daarop worden aangesproken.

Wij beloven elkaar dat:

1. We ons best doen andere kinderen bij activiteiten en spelletjes te betrekken.
2. We begrip tonen als andere leerlingen iets niet weten, een fout maken of een vraag stellen.
3. We alleen met toestemming aan de spulletjes van iemand anders mogen komen.
4. We op een nette manier met iemand anders praten, ook al hebben we een verschillende mening.
5. We aardig zijn naar iedereen, ook al hebben we een ander ras, andere sekse of wat dan ook.
6. We dingen zeggen over anderen met een positieve insteek.
7. We geen geweld gebruiken en niemand bedreigen.
8. We aan een pestkop vertellen, dat we pesten bij ons op school niet leuk vinden.
9. We bij een vechtpartij er zo snel mogelijk een leerkracht bij roepen en/of zeggen de vechters te stoppen.

Materialen van school, van jou of van mij, ik zorg ervoor, dan blijven we blij betekent dat:

Wij zorgvuldig met eigen spullen en die van anderen omgaan en onze leefomgeving verzorgen.

Rennen doe ik op het schoolplein, binnen moet ik rustig zijn betekent dat:

- We rustig lopen, met of zonder begeleiding, in het schoolgebouw.
- Wanneer je buiten aan het rennen bent, we letten op andere kinderen. Jij vindt het ook niet leuk wanneer je omver gelopen wordt.
- We samen zorgen voor een veilige werk – en speelomgeving.
- Wanneer de zoemer gaat, we rustig lopen naar de voor ons bestemde klas.
- Nadat we onze spullen opgehangen hebben we direct naar binnen gaan.
- In het gebouw we op een rustige manier van de ene naar de andere ruimte gaan(van rennen, duwen en stoeien mag geen sprake zijn).
- We de verschillende ruimtes rustig open maken en dicht doen.

Opruimen, netjes en schoon, dat vind ik heel gewoon betekent dat:

- Wanneer je met de fiets komt deze in de stalling of in het vak parkeren.
- We samen de verantwoordelijkheid dragen voor een schone speelplaats. We zorgen dat de speelplaats schoon achtergelaten wordt. Zakjes, pakjes, bekers, fruitresten etc. gooien we in de vuilnisbakken.
- We samen de verantwoordelijkheid dragen voor schone, opgeruimde algemene ruimtes.
- Jassen, gymtassen aan de kapstok hangen.
- Stoelen onder de tafels gezet worden, wanneer we ruimtes verlaten.
- We geen rommel op tafels en vloer achterlaten.
- We gebruikte materialen (leesboeken, spelletjes etc.) weer netjes terugleggen in daarvoor bestemde kasten.
- We zorgen dat we de wc netjes achterlaten.

Algemeen

- Een 'kwartier voor aanvang lestijd' (8.15u) is iedereen welkom op de speelplaats.
- Op de speelplaats wordt niet gefietst (geldt ook voor ouders).
- We zijn op tijd in het klaslokaal (8.25u).
- Tijdens de pauze zijn (in principe) alle kinderen buiten op de speelplaats.
- Zonder toestemming gaan we niet naar binnen.
- We zorgen er voor dat de speelplaats een fijne plek is om te spelen.
- We spelen niet tussen de fietsen.

Wat kun je doen om digitaal pesten en misbruik te voorkomen?

- Bedenk dat niet alles waar is, wat je op het internet tegenkomt.
- Gebruik een apart e-mailadres om jezelf te registreren op websites.
- Kies een e-mailadres dat niet je eigen voor- en achternaam volledig weergeeft.
- Gebruik altijd een bijnaam in een chat.
- Zorg dat je wachtwoorden geheim blijven en niet makkelijk te raden zijn. Als anderen wel binnen zijn gekomen, neem dan contact op met de beheerder van de site.
- Als je een vervelend gevoel hebt over iets wat je hebt gezien of meegemaakt, vertrouw dan op je gevoel en vertel het aan iemand die je vertrouwt.
- Blijf zelf respectvol naar anderen, scheld niet terug.
- Ga weg uit de chatroom als er iets vervelends gebeurt.
- Verwijder onbekende mensen uit je contactlijst.
- Bel of mail niet zomaar met personen die je alleen van internet kent, spreek niet met ze af zonder dat je ouders dit weten.
- Verstuur zelf geen flauwe grappen, dreigmail of haatmail
- Geef geen persoonlijke informatie aan mensen die je alleen van chatten kent. Let vooral op bij foto's van jezelf. Als je een foto op internet zet, kan deze gemakkelijk gekopieerd en op een andere website geplaatst worden. Zo kan hij jarenlang terug te vinden zijn. Foto's kunnen ook bewerkt worden.
- Wees zeer voorzichtig met het gebruik van je webcam. Jouw beelden kunnen worden opgeslagen en gebruikt worden om ze aan andere personen te laten zien of voor doeleinden gebruikt worden die jij niet wilt.

Wat kun je tegen cyberpesten en misbruik doen?

- Niet persoonlijk opvatten als het van mensen komt die je niet kent. De anonimiteit van internet maakt dat mensen makkelijker gaan schelden.
- Reageer niet op pestmails of andere digitale pesterijen. Verwijder de e-mail zo mogelijk zonder hem te openen. Als je niet reageert, gaan pesters vaak op zoek naar iemand anders om te pesten.
- Blokkeer de afzender. Als het gaat om sms'jes en appjes op de mobiele telefoon, dan heb je soms de mogelijkheid om nummers te blokkeren.
- Bewaar de bewijzen. Maak een print of sla ze op. Van het IP adres van de e-mail kan soms worden afgeleid, van welke computer de e-mail verzonden is. Een provider heeft vaak een helpdesk die klachten over nare mail aan kan nemen. Men heeft daar ook de technische mogelijkheden om na te gaan wie de mail heeft verstuurd. Bel de helpdesk op.
- Ga naar de leerkracht toe op school. Deze zal je verder helpen om het pestgedrag te stoppen.
- Bij stalken kun je aangifte doen bij de politie. Het is strafbaar. Voor meer informatie over aangifte doen: www.pestenslaf.nl

Bijlage III. Aandachtspunten voor ouders

Goed voorbeeld doet goed volgen

Wij verzoeken ouders om zich er van bewust te zijn, dat onze school een leeromgeving is en dat het van groot belang is dat leerlingen het correcte voorbeeldgedrag zien, zowel van leerkrachten als van ouders. Wij vragen ouders om ons te ondersteunen in het hanteren van het document 'Voorelkaar'. Wij verwachten dat leerlingen en ouders van onze school dit document onderschrijven en naar deze regels handelen en daarop aangesproken kunnen worden. Wij verwachten tevens dat ouders hun klachten of problemen kenbaar maken. Bij wangedrag van ouders kan aan de ouders de toegang tot de school door de directie geweigerd worden als de veiligheid van leerlingen en/of leerkrachten in het geding is.

Volwassenen onder elkaar: respectvolle omgang

De Arbeidsinspectie heeft ons verplicht een paragraaf te wijden aan de veiligheid van onderwijsgevenden en onderwijsondersteunend personeel.

Ook nu weer kijken we eerst naar onszelf: we gaan met de ouders om zoals we wensen dat zij ook met ons omgaan: respectvol, open, eerlijk en op voet van gelijkwaardigheid. Ook voor ouders en medewerkers van de school gelden de algemene gedragsafspraken.

Enkele afspraken die bijdragen aan een positief gevoel van veiligheid bij de medewerkers:

- We verwachten van ouders en schoolvertegenwoordigers dat zij zich mede inzetten voor een prettig en veilig werk-, leef- en leerklimaat in school teneinde de openheid in communicatie en respect voor elkaar te realiseren
- Ouders respecteren het privéleven van de medewerker en spreken de medewerker binnen 'werktijd' aan. Voor een gesprek over de ontwikkeling van hun zoon of dochter wordt na schooltijd een afspraak gemaakt met de groepsleerkracht.
- Het ontvangen van complimenten wordt gewaardeerd. Het uiten van zorg of kritiek middels vragen, opmerkingen of bedenkingen eveneens. We spreken af dat ouders zich in beide gevallen rechtstreeks tot de betreffende medewerker richt. Op verzoek van de medewerker of de ouder kan een lid van de schoolleiding bij dit gesprek uitgenodigd worden.

Helaas moeten we ook duidelijk zijn indien uitingen van ouders bijdragen aan een negatief gevoel van veiligheid bij medewerkers en kinderen. Enkele voorbeelden hiervan:

- een bij herhaling blijkt geven geen vertrouwen te hebben in het functioneren van het onderwijzend en/of ondersteunend personeel.
- een bij herhaling blijkt geven geen vertrouwen te hebben in de afspraken zoals genoemd in het document 'Voorelkaar'.
- fysiek geweld, bedreiging of agressief, intimiderend verbaal gedrag van ouders, waarbij herhaling niet uitgesloten is, waardoor er sprake is van gegronde redenen voor angst bij leerlingen, medewerkers of andere ouders en er geen sprake meer is van een ongestoorde voortgang van het onderwijs.

Bij een minder respectvol omgaan met de algemene gedragsafspraken van de school kan een medewerker een ouder daarop aanspreken.

Grensoverschrijdend gedrag van ouders wordt altijd aan de directie gemeld. De directie voert de daarop noodzakelijke gesprekken met de betrokken ouder.

Bij grensoverschrijdend gedrag neemt de directie altijd contact op met het bevoegd gezag. In geval van fysiek geweld, enz. wordt aangifte bij politie gedaan.

Adviezen aan ouders van meelopers en zwijgende middengroep bij pestgedrag:

- Neem het probleem serieus: het kan ook uw kind overkomen.
- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Maak het tot een gemeenschappelijk probleem.
- Weet wat uw kind op de computer doet.
- Praat met uw kind over school, over de relaties in de klas, over wat leerkrachten doen, hoe zij straffen. Vraag hen ook af en toe of er in de klas wordt gepest.
- Geef af en toe informatie over pesten; wie doen het, wat doen zij en waarom?
- Corrigeer uw kind als het voortdurend anderen buitensluit.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.

Adviezen aan ouders van kinderen die pesten:

- Neem het probleem serieus.
- Raak niet in paniek. Elk kind loopt kans pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak van het pesten te komen. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet. Besteed aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport, zodat het kind genoodzaakt wordt om te gaan met anderen en leert samen te werken.
- Als uw kind al lange tijd pest, vraagt dat om een uitgebreide aanpak. Neem contact op met de leerkracht, ga bij de school kijken, lees boeken en bekijk samen met uw kind dvd's over pesten.
- Laat uw kind deelnemen aan een sociale vaardigheidstraining. De groepsleerkracht of de intern begeleider, kan u helpen om een dergelijke training in gang te kunnen zetten.

Adviezen aan ouders van gepeste kinderen:

- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, kunt u de ouders van de pester opbellen en voorzichtig vragen er met hun kind over te praten. Gebruik daarbij als argument dat elk kind op straat veilig moet kunnen zijn. Niemand zal dat ontkennen.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken. Ook kunt u bij de vertrouwenspersonen van de school terecht.
- Als uw kind al lange tijd is gepest, vraagt dat om een uitgebreide aanpak. Neem contact op met de leerkracht, ga bij de school kijken, lees boeken en bekijk samen met uw kind DVD's of op YouTube filmpjes over pesten.
- Als u van uw kind er met niemand over mag praten, steun dan uw kind, geef het achtergrondinformatie en maak uw kind duidelijk dat de school het voorzichtig zal aanpakken.
- Beloon uw kind en help het zijn zelfrespect terug te krijgen.
- Stimuleer uw kind tot het doen van die dingen waarin het goed is en kan uitblinken.
- Wordt uw kind op de sportclub gepest door leeftijd- of klasgenoten, vraag dan de leiding aan het pesten aandacht te besteden en met de kinderen te bespreken dat ieder kind op de club veilig moet zijn.
- Houd de communicatie open, blijf dus in gesprek met uw kind. Doe dat niet op een negatieve manier, maar geef adviezen om aan het pesten een einde te maken. Een negatieve manier van vragen is bijvoorbeeld; wat is er vandaag weer voor ergs gebeurd?
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan komt.
- Laat uw kind opschrijven of tekenen wat het heeft meegemaakt. Dit kan best emotionele reacties bij uw kind oproepen. Op zich is dat niet erg, als het maar hierbij geholpen wordt de emoties te uiten en te verwerken.
- Laat uw kind deelnemen aan een sociale vaardigheidstraining. De groepsleerkracht of de intern begeleider, kan u helpen met het maken van een afspraak met de schoolmaatschappelijk werker om een dergelijke training in gang te kunnen zetten.

Bijlage IV Pestgedrag

Plagen en pesten, wat is het verschil?

Iemand op het schoolplein een stevige duw geven kan plagen zijn, maar het kan net zo goed gaan om echt pestgedrag. We spreken over plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te doen vanuit een veilige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren.

Er is zelfs sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren kinderen goed om te gaan met allerlei conflicten. Dat is een vaardigheid die later in hun leven van pas komt bij conflicthantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

We spreken van pestgedrag als het slachtoffer zich ongelukkig voelt omdat hij of zij stelselmatig geconfronteerd wordt met vervelend of agressief gedrag of buitengesloten wordt van de sociale groep. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie. Bij echt pestgedrag zien we ook altijd een vaste rolverdeling terug bij de betrokkenen. De belangrijkste eigenschappen van pestgedrag zijn dus het bedreigende, het systematische en het rolvaste karakter.

Voorbeelden

Verbaal:

- Vernederen: "Haal jij alleen de ballen maar uit de bosjes, je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen".
- Schelden: "Viespeuk, etterbak, mietje" enz.
- Dreigen: "Als je dat doorvertelt, dan grijpen we je."
- Belachelijk maken, uitlachen bij lichaamskenmerken of bij een verkeerd antwoord in de klas.
- Kinderen een bijnaam geven op grond van (door de kinderen als negatief ervaren) kenmerken (rooie, dikke, dunne, flapoor, centenbak, enz).
- Gemene briefjes schrijven om een kind uit een groepje te isoleren of steun te zoeken om samen te kunnen spannen tegen een ander kind.

Fysiek:

- Trekken en duwen of spugen.
- Schoppen en laten struikelen.
- Krabben, bijten en haren trekken.

Intimidatie:

- Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten.
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen fietsen.
- Een kind dwingen om persoonlijk bezit af te geven.
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep meenemen.

Isolatie:

- Steun zoeken bij andere kinderen met als gevolg dat het kind niet wordt uitgenodigd voor partijtjes en leuke dingetjes.
- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis.

Stelen of vernielen van bezittingen:

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.

- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schooltas, banden van de fiets lek steken.

Digitaal (Cyber)pesten:

Een pestvorm die voor veel kinderen erg bedreigend is, is het zogenaamde 'online-pesten'. Kinderen pesten elkaar via Whatsapp, Chat, Instagram, Twitter en/of Facebook. Er wordt flink gescholden en bedreigd. Veel kinderen praten hier niet over en ouders houden soms onvoldoende toezicht op het gedrag van hun eigen kind en dat van anderen op de computer of telefoon. Leerkrachten hebben minder of geen zicht op het gebruik van de computer buiten schooltijd, maar worden wel geconfronteerd met de gevolgen. Het is daarom zaak om in geval van digitaal pesten in een zo vroeg mogelijk stadium als ouders en leerkracht contact te leggen om gezamenlijk het probleem aan te kunnen pakken.

Hoe wij handelen na een melding van cyberpesten.

- *Bewaren van de berichten. Wij vertellen de leerlingen hoe ze dat kunnen doen (afdrukken, selecteren en kopiëren, Whatsapp-gesprekken opslaan).*
- *Blokkeren van de afzender. Wij leggen de leerling zo nodig uit hoe hij/zij de pest-mail kan blokkeren.*
- *Proberen de dader op te sporen. Soms is de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Wij nemen contact op met de ICT-coördinator of de systeembeheerder. Ook is er van alles mogelijk via de helpdesk.*
- *Wij nemen contact op met de ouders van de gepeste leerling en geven de ouders voorlichting over welke maatregelen zij thuis kunnen nemen. Zo nodig verwijzen wij door. Er zijn twee telefoonnummers die ouders kunnen bellen met vragen, namelijk:*
 - *0800-5010: de onderwijstelefoon*
 - *0900-11131113: de vertrouwensinspectie*

Wij adviseren aangifte. In het geval dat een leerling stelselmatig wordt belaagd is er sprake van stalking en dan kunnen de ouders aangifte doen. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld. Zo nodig verwijzen wij naar Bureau Slachtofferhulp (www.slachtofferhulp.nl, tel: 0900-0101)

Kortom:

Plagen gebeurt op basis van gelijkwaardigheid en is incidenteel. Het kan een pedagogische waarde hebben.

Pesten gebeurt vanuit overheersing, is systematisch en dwingt leerlingen in een bepaalde rol. Het belemmert zowel de pester als de gepeste leerling in zijn gezonde ontwikkeling.

De betrokkenen bij pesten

Het gepeste kind

Sommige kinderen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet. Ook kinderen die zich onderscheiden in spraak, manier van kleden, haardracht, lichaamsgeur, gewoonte of normen en waarden maken eerder kans om buiten de groep geplaatst te worden. Enkele voorbeelden zijn:

- Volgzaam gedrag: letterlijk alles doen wat gevraagd wordt.
- Sociaal ineffectief gedrag: op een hinderlijke manier contact zoeken met groepsgenoten, omdat men de sociale gedragscodes niet kent of zich er niet aan wenst te storen.
- Afkoopgedrag: snoep en andere cadeautjes gebruiken om gunsten te kopen.
- Aandachttrekkend gedrag: er genoeg in scheppen op te vallen.
- Kinderen met ADHD, PDD-NOS, e.d.
- Kinderen die extreem 'lief' gedrag vertonen.

Veel kinderen die worden gepest hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen dat ook uit. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep en durven ze weinig of niets te zeggen, omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid worden verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp zeker niet uitkomt. Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdgenoten.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- Schaamte .
- Angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt.
- Het probleem lijkt onoplosbaar.
- Het idee dat het niet mag klikken.

Mogelijke signalen van gepest worden (ook van belang voor ouders):

- Niet meer naar school willen.
- Niet meer over school vertellen thuis.
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden.
- Slechtere resultaten op school dan vroeger.
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen.
- Regelmatig hoofdpijn of buikpijn hebben.
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen.
- Niet willen slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben.
- De verjaardag niet willen vieren.
- Niet buiten willen spelen.
- Niet alleen een boodschap durven doen.
- Niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan.
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen.
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn.
- Zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven.

Bovenstaande gedragingen hoeven geen oorzaak te zijn van een pestprobleem! Wel is het als leerkracht van belang extra alert te zijn op kinderen waarbij sprake is van een van bovenstaande gedragingen.

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

De pester

Kinderen die pesten zijn vaak fysiek en/of verbaal de sterksten uit de groep. Daardoor kunnen ze het zich permitteren zich agressiever op te stellen. Ze reageren dan ook met dreiging van geweld of de indirecte inzet daarvan. Pesters lijken in eerste indruk vaak populair te zijn in een klas, maar dwingen hun populariteit in de groep af op een negatieve manier. Met het vertoonde pestgedrag gaat ze dat gemakkelijk af en ze krijgen andere kinderen mee in hun pestgedrag richting het slachtoffer. Pesters hebben feilloos in de gaten welke kinderen gemakkelijk aan te pakken zijn en als ze zich vergissen, gaan ze op zoek naar een volgend slachtoffer. De zwijgende meerderheid en potentiële meelopers krijgen een keuze die zwijgend wordt opgelegd en die aan duidelijkheid niet te wensen overlaat: “je bent vóór of je bent tegen me”. Hier gaat een grote dreiging van uit naar de omgeving van pester en slachtoffer. Alles is immers beter dan zelf gepest te worden.

De pesters stralen juist deze dreigende zekerheid uit. Ze overtreden bewust regels en hebben vaak vaardigheden ontwikkeld om met hun daden weg te komen. Het profiel van de pester is sterk zelfbevestigend, hij ziet zichzelf als een slimme durfal die dat de andere kinderen bij herhaling laat merken.

Het komt ook vaak voor dat een pestkop een kind is dat in een andere situatie zelf slachtoffer is of is geweest. Om te voorkomen weer het mikpunt van pesten te worden, kan een kind zich in een andere omgeving vervolgens als pester gaan opstellen; laten pesten doet pesten.

Ook pesters hebben op termijn last van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om vriendjes voor lange termijn te maken en een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die van macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie.
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas.
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau).
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid).

De meelopers en de zwijgende middengroep

De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij het pesten. Sommige kinderen blijven op afstand en andere kinderen doen incidenteel mee. Dit zijn de zogenaamde “meelopers”.

Er zijn ook kinderen die niet merken of willen weten dat er gepest wordt in hun directe omgeving.

Het specifieke kenmerk van een meeloper is de grote angst om zelf het slachtoffer te worden.

Maar het kan ook zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en denken daardoor met de populariteit van de pester mee te liften. Vooral meisjes doen nogal eens mee met pesten om een vriendin te kunnen behouden.

Als kinderen actiever gaan mee pesten in een grotere groep, voelen ze zich minder betrokken en minder verantwoordelijk voor wat gebeurt.

Alles wat in een groep gebeurt, laat het individueel denken en de individuele verantwoordelijkheid achter zich en kan zo leiden tot excessen die achteraf voor iedereen inclusief de pesters onacceptabel zijn.

Het heeft echter zin om op te staan tegen het pesten. Zodra andere kinderen het gepeste kind te hulp komen of tegen de pesters zeggen dat ze moeten ophouden, kan de situatie positief veranderen. Het pesten wordt dan minder vanzelfsprekend.

De situatie voor met name meelopers verandert dan door het ongewenste karakter dat het pestgedrag krijgt. Het wordt voor potentiële pesters duidelijk dat de groep het niet normaal vindt en niet bereid is om mee te gaan in het pestgedrag. Meelopers horen dan ook graag bij de grote groep en zijn niet bereid om grote risico's te lopen.

Kinderen die pestgedrag signaleren en dit bij de leerkracht aangeven vervullen dus een belangrijke rol. Ook de ouders kunnen een belangrijke rol spelen. Ouders van kinderen die gepest worden en die dit probleem met de school willen bespreken, zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. De ouder wil maar een ding en dat is dat het pestgedrag ogenblikkelijk stopt.

Ouders van kinderen die niet direct bij het pesten zijn betrokken, kunnen meer afstand nemen. Daardoor zijn ze beter in staat om duidelijk te maken aan hun kind dat er iets aan het pesten gedaan moet worden. Als er in de omgeving van een kind gepest wordt, heeft het kind zelf ook last van een onveilige, onprettige sfeer in de groep of de klas.

De ouders:

Ouders van kinderen hebben vaak moeite om hun kind terug te zien in de rol van meeloper of pester. Ouders hebben niet altijd de juiste informatie. Een pester op school hoeft in de thuissituatie geen pester te zijn. Sommige ouders zien ook de ernst van de situatie onvoldoende in. Zij zien het pestgedrag van hun kind als weerbaar gedrag. Andere ouders zien er niets meer in dan wat onschuldige kwajongensstreken. Behalve de pester moeten dus ook vaak de ouders doordrongen worden van het ongewenste karakter voor alle betrokkenen van het vertoonde pestgedrag.

De leerkracht:

Het is een misverstand ervan uit te gaan dat een goede groeps sfeer te danken is aan de groepsleerkracht en dat een slechte sfeer te wijten is aan een paar ‘lastige’ kinderen in de groep. Er is altijd sprake van een samenspel met de leerkracht in de rol van spelverdelers. Dat betekent dat de leerkracht het meeste gewicht in de schaal legt.

Als we samen met de groep de grens tussen ‘ja’ en ‘nee’ bewaken, dan voorkomen we langdurig pesten. We doen dat door een sfeer te scheppen waarin ‘stop’ zeggen en hulp inschakelen van de groepsleerkracht normaal is. We versterken die sfeer als ‘omstanders’ leren om de bedreigde te helpen: met ‘nee’ te zeggen en zo nodig hulp te vragen. En zoals gezegd: dat doe we gewoon als een onderdeel van het dagelijks omgaan met elkaar.

Let op! Normen en waarden die een leerkracht hanteert worden door kinderen makkelijk overgenomen. De houding/alertheid die de leerkracht aanneemt is van enorm belang.

Groepen die zich onveilig voelen hebben een grotere kans op pestgedrag. Dit kan komen doordat de kinderen hun onvrede over iets of iemand niet bij de juiste persoon kwijt kunnen. Toch willen zij hun onvrede uiten en kiezen hiervoor een weerloos persoon.

We nemen de volgende maatregelen om pestgedrag te voorkomen:

- Als er aanleiding toe is, besteden we nogmaals expliciet aandacht aan pestgedrag in een klassikaal gesprek.
- We spreken leerlingen aan op hun gedrag.
- We geven de leerlingen mogelijkheden om (anoniem, bijvoorbeeld via een 'brievenbus') pestgedrag te melden. We staan ook open voor meldingen van ouders.
- We laten merken dat de school pesten als een probleem ziet en het niet accepteert.
- We laten merken dat wij als leerkracht serieus omgaan met pestgedrag.
- Wij werken aan een positieve sfeer in de groep.

Bijlage V Leidraad voor een gesprek

Met de gepeste leerling

Feiten

Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem

Door wie wordt je gepest? (Doorvragen: zijn er nog meer?)

Waar word je gepest? (Doorvragen: zijn er nog meer plekken?)

Hoe vaak word je gepest? Hoe lang speelt het pesten al?

Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?

Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?

Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?

Wat wil je dat er nu gebeurt; Wat wil je bereiken?

Aanpak

Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan.

Met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is driedelig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is: probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren, reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.

❖ Relatiegericht.

Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie.

Bijvoorbeeld: Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. Zeg nooit: Je bent heel gemeen. Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.

❖ Specifiek blijven.

Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.

❖ Veranderingsgericht.

Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen?

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt.

Bijlage VI De vertrouwenspersoon

De vertrouwenspersoon is er ook voor mij

In dit stuk willen we kinderen informeren over de taak van een vertrouwenspersoon op school en wanneer ze daarvan gebruik kunnen maken.

Wat is een vertrouwenspersoon?

Een vertrouwenspersoon is iemand op school, die je kan helpen bij je problemen. Voor onze school kun je terecht bij Juf Henriëtte en/of juf Lieke.

Zij kunnen naar je luisteren en samen kijken jullie wat er gedaan kan worden om je problemen op te lossen. Dit kan wanneer je te maken krijgt met vervelend gedrag van anderen naar jou toe of wanneer je zelf niet lekker in je vel zit, bijvoorbeeld door de thuissituatie of doordat je iets vervelends hebt meegemaakt, bijvoorbeeld:

- Overlijden van een dierbaar persoon.
- Ruzie tussen je ouders.
- Ruzie met je ouders, broer(s) of zus(sen).

Wat is ongewenst gedrag eigenlijk?

Ongewenst gedrag is gedrag waar je last van hebt. Sommige vormen van ongewenst gedrag zijn voor iedereen duidelijk:

- Discriminatie.
- Bedreigingen.
- Pesten.
- Roddelen.
- Handtastelijkheden.
- Allerlei vormen van lichamelijk en geestelijk geweld.

Er zijn situaties die voor anderen minder opvallen, maar die voor jou je plezier op school sterk verminderen.

Je kunt dan denken aan:

- Vervelende opmerkingen over jou, die telkens opnieuw worden gemaakt.
- Je krijgt bedreigende sms'jes, appjes of mailtjes.
- Jouw opdrachten of spullen raken steeds kwijt.
- Steeds aandacht krijgen van iemand, waarbij jij je niet prettig voelt.

Wat ongewenst is, bepaal je in eerste instantie zelf. Wat voor de één ongewenst is, hoeft voor de ander niet zo te zijn. Het wordt pas een probleem als je er samen niet meer uitkomt.

Wat zou je daaraan kunnen doen?

Vraag de ander of hij/ zij ermee wil stoppen en leg duidelijk uit dat je er last van hebt.

Soms helpt dat. Misschien had de ander niet door, dat zijn/haar grapjes echt niet leuk zijn voor jou.

Als dat niet helpt, kun je iemand - die je vertrouwt - vragen om je te helpen.

Dat kan een vriend of vriendin zijn, of je ouders, je juf of je meester. Ook dat kan helpen.

Maar misschien vind je dat moeilijk. Dan kun je naar de vertrouwenspersoon gaan. Hij of zij helpt je dan verder.

Bijlage VII. Links voor bruikbare adressen bij (cyber)pesten

Algemene zoekpagina's

- www.pesten.startkabel.nl
- www.pesten.startpagina.nl

- www.pestweb.nl

Website van het APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.

- www.pesten.net

Voor en door slachtoffers. Opgericht door Bob van der Meer.

Cyberpesten / veilig internetgebruik / veilige school

- www.stopdigitaalpesten.nl

Campagne van SIRE (Stichting Ideële Reclame)

- www.digibewust.nl

Een informatieve site van het Ministerie van Economische zaken, over het veilig gebruik van internet.

- www.ppsi.nl

PPSI is het expertisecentrum van het APS op het gebied van het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs. Je kunt er ook terecht voor informatie over pesten, agressie, geweld, discriminatie en racisme.

- www.schoolenveiligheid.nl

Centrum School en Veiligheid van het APS verzamelt en verspreidt informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid.

- www.veilig.kennisnet.nl

Handreikingen en links voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren.

Bijlage voor leerlingen

Bijlage VIII Het NADENK-formulier

Naam leerling:

Groep:

Naam leerkracht(en):

Datum:

Op school hanteren wij de basisafpraak “ Voor groot en klein wil ik aardig zijn”, omdat wij willen dat iedereen zich veilig voelt op deze school.

Schrijf hieronder wat er is gebeurd, waardoor je hier nu zit.

Waar is het gebeurd ?
Wie waren erbij betrokken? (naam + groep)
Wat gebeurde er?
Wat deed jij?
Hoe reageerde de ander / anderen?
Schrijf nu op hoe dit voor de ander was, toen jij je zo gedroeg, hoe voelde die ander zich? Wat zijn de gevolgen voor de ander?
Hoe had je het kunnen voorkomen? Hoe had jij je anders moeten gedragen?
Waar moet je in het vervolg aan denken?

--

In gesprek met de leerling en leerkracht samen invullen.

We willen dat jij je houdt aan de volgende afspraken:

Stoppen met:
Wel doen:
Maatregelen om dat te bereiken:
X excuus maken aan de betrokken persoon/personen
X excuus maken aan de betreffende/eigen groep
X de leerkracht informeert de groep over de gemaakte afspraken
0
0
0

Volgende gesprek:

Handtekening leerling

handtekening groepsleerkracht

OEPS!

Bijlage X

Formulier Maatregelen

Datum:

Naam leerling:

Groep:

Naam leerkracht:

Naam schoolleiding:

Op school hanteren wij de basisafpraak “ Voor groot en klein wil ik aardig zijn”, omdat wij willen dat iedereen zich veilig voelt op deze school.

Op dit moment is jouw gedrag zodanig dat de ander zich niet veilig voelt.

We hebben afspraken gemaakt over je gedrag, maar we zien dat je je niet goed aan die afspraken kunt houden.

Om zoveel mogelijk te voorkomen dat anderen last van je hebben, worden de volgende maatregelen getroffen: (de aangekruiste maatregelen zijn van toepassing)

- X excuus maken aan de betrokken persoon/personen
- X excuus maken aan de betreffende/eigen groep
- X de leerkracht informeert de groep over de vervolgstappen
- X de schoolleiding informeert alle betrokkenen over de aangekruiste maatregelen
- 0 in de pauzes binnen blijven
- 0 bepaalde les niet bijwonen: _____
- 0 (tijdelijk) in een andere groep
- 0 interne HGPD
- 0 andere maatregelen: _____

Volgende gesprek:

Handtekening leerling..... handtekening groepsleerkracht

Handtekening ouder(s)/verzorger(s)